СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XXXII. Число 118. Джерзи Ситі, Н. Дж., середа, 21. мая, 1924.

VOL. XXXII. No. 118. Jersey City, N. J., Wednesday, May 21, 1924. THREE CENTS

Сенат уневажнює бонусове вето президента.

ВАШІНГТОН, 19. мая. — Сенат ухвалив нині 59 голосами проти 26 уневажнити вето президента Кулиджа проти закона про бонус для ветеранів.

Секретар скарбу видав зараз заяву, що на його думку ухвалене бонуса загрожує законови про зниженне податку.

З великого числа сенаторів, що голосували проти вета, вносять, що вето проти іміграційного закона піде тою самою дорогою.

ПОЧИНАЮТЬ РОБОТУ КОЛО БОНУСА.

ВАШІНГТОН, 19. мая. — Як лищень сенат ухвалив уневажнити вето президента Кулиджа проти бонусового закона, уряд зараз пустив у рух цілу урядову машинерію для виконання закона.

Набільшою трудностю в його виконанню буде канцелярійна робота. Після обчислень урядників, просячих буде близько 7 міліонів. Для полагодження їх прозьб буде треба коло 28,000 робітників.

ВИСУВАЮТЬ КАНДИДАТУРУ СЕНАТОРА БОРИ НА ЗАСТУПНИКА КУЛИДЖОВИ.

ВАШІНГТОН, 19. мая. — Серед републиканських провідників росте настрій за виставленнем кандидатури сенатора Бори на місце заступника для Кулиджа.

Вони бачуть в сій кандидатурі сю догоду, що Бора зібравби для Кулиджа й для себе богато поступовійших елементів.

АҐІТАЦІЯ ҐОМПЕРСА ЗА ОБМЕЖЕННЄМ ІМІҐРАЦІЇ.

АТЛЕНТИК СИТІ, Ню Джерзі, 18. мая. — Самуель Ґомперс, голова Американської Федерації Праці, видав публичну заяву за повним виключеннем іміґрації до Злучених Держав.

На його думку, від замкнення іміграції залежить будуче щасте наростаючого покоління. Америка має право виключити зовсім Японців від права приїзду до Америки, і се вона повинна зробити „в інтересі цивілізації".

КОНҐРЕС ПРИСПІШУЄ РОБОТУ.

ВАШІНГТОН, 19. мая. — З огляду на те, що конгресови лишається всего пару тижнів до літних вакацій, і палата послів і сенат почали приспішувати роботу. І одна й друга палата почала ухвалювати в поспіху ріжні проекти. Ряд сенатових розслідів уже покінчено.

ОРҐАНІЗУЮТЬ ФАРМЕРСЬКО-РОБІТНИЧУ ПАРТІЮ В СТЕЙТІ НЮ ЙОРКУ.

СКЕНЕКТЕДІ, Ню Йорк, 19. мая. — За старанием заряду злученої фармерсько-робітничої партії міста Ню Йорку відбулася тут політична конференція, на котрій постановлено завязати фармерсько-робітничу партію стейту Ню Йорку.

Ціллю сеї партії має бути злучитя всі місцеві юнії, запомогові орґанізації та фармерські кооперативні товариства в одну політичну орґанізацію для охорони фармерських та робітничих інтересів політичною дорогою. Здається, богато аранжерів сього руху хотілиб підняти кандидатуру сенатора Ла Фолета на уряд президента Злучених Держав.

ЩЕ ОДИН ПРОЄКТ ЗА МЕЖИДЕРЖАВНИЙ СУД.

ВАШІНГТОН, 19. мая. — Сенатор Пепер з Пенсилвенії предложив сенатовому комітетови для заграничних справ новий проект межидержавного суду.

Сей проект мавби бути чимось посереднім межи проектом сенатора Лоджа та проектом Гардинґа й Гюза, після котрого Америка малаби пристати на світовий суд при Лізі Народів. В чому лежить сей плян, Пепер ще не виявив.

Сенатовий комітет для заграничних справ дістав протести проти проекту сенатора Лоджа від 50 великих орґанізацій.

ПЕРЕТЕЛЕҐРАФОВУЮТЬ ОБРАЗИ.

НЮ ЙОРК, 19. мая. — Американська Телефонічна й Телеґрафічна Компанія переслала нині через телеґрафічні дроти ряд фотоґрафій.

Пересиланне відбувалося новим, удосконаленим способом. Переслано на пробу 15 фотоґрафій з міста Клівленду до Ню Йорку. Пересилка тревала всего дві години. Пересилка образків, о стільки можна судити з їх репродукцій (відбиток) поміщенних в американських ґазетах, незвичано удачна і винахід можна справді вважати осягненням.

ВЕЛИКИЙ ПОЖАР.

КЕРНІ, Ню Джерзі, 19. мая. — Тут погоріли фабрики одної корабельної фірми. Шкода виносить понад ва міліони долярів. Пожар викинув з роботи коло тисячу робітників.

НЕБЕЗПЕКА ВІД ФАБРИК У МІСТІ.

НЮ ЙОРК, 19. мая. — Великі маґазини різницької фірми Вилсон Ко. у Брукліні повідомили в ночи з неділі на понеділок поліцію, що в маґазині десь случилася проточина в збірнику амонії та що від сього богато робітників захорілo.

Поліція вислала сейчас алярм до пожарної сторожі та приказала відділови полісменів піти по всіх домах довкола маґазинів, щоби розбудити сплячих людий та відвести їх на таку віддаленість від маґазинів ,деб їх газ не міг досягнути.

Поліція завернула людий до домів, як робітники відкрили, що газ протікає через те, що в одім збірнику схопився каптур, та його закрутили.

ТРОЄ ЛЮДИЙ ПОГИБЛО НА РІЦІ ЧЕРЕЗ ВІТЕР.

НЮ ЙОРК, 19. мая. — Наслідком сильного вітру перевернулася в неділю спорова лодка на ріці Гудсон напроти порому при 212. вулиці. Троє людий впало в воду й потонуло.

ВІК УЧЕНИХ І АРТИСТІВ.

Один англійський учений оголосив недавно цікаву статистику. Він каже іменно, що визначні люди в більшій части довше живуть як звичайні. Тоді, коли звичайні люди живуть пересічно 62 роки, то ґеніяльні досягають пересічно 68 року. Тих, що працюють умово, ділить професор Тільбі (так називається той вчений) на дві ґрупи. До першої зачислив вождів, винахідників і дослідників-природників; ті живуть пересічно 74 роки, то значить 12 років більше від звичайних. До другої ґрупи зачисляє артистів письменників і музиків, які доживають пересічно тілька 63 років. З тої ж статистики узнаємо, що пануючі не тішаться довгим життем. Англійські королі жили пересічно пядесятьсім років. Французські тільки сороксім. Фільозофи живуть довше; більша часть фільософів доходила до 70 років. Малярі живуть пересічно 65 років, поети 62 роки.

ҐОРКИЙ І ЦЕНЗУРА.

Ґоркий написав спомини про Леніна, які мають бути поміщені в журналі „Русскій Современник", що виходить у Москві. Одначе большевицька цензура дуже остро посчеркувала богато уступів із тих споминів. Світ побачить лише те, що визнано підходячим для большевицької преси.

УКРАЇНСЬКІ СТУДЕНТИ ДЛЯ РІДНОГО ТЕАТРУ.

Українська Академічна Громада в Чехословаччині зібрала між своїми членами на будову українського театру у Львові 5,353 К. ч. 94 сот.

ҐЕНЕРАЛ БРОСІЛОВ, ЛЕКТОРОМ.

Ґенерал Брусілов, який довший час був хворий, виїхав після одужання до Ленін (Петро) -граду, де дає публичні виклади про російську армію царських часів та про теперішню червону армію.

СТРАШНЕ ВБИВСТВО.

В ночі з 8. на 9. м. м. невідомі злочинці з метою грабунку вимордували топорами цілу родину в кол. Ольшаники в Луцькім повіті. Малі ознаки життя подавала лиш служниця, якій розрубали голову. Лікарі старалися привести її до свідомости, щоб довідатися, хоч дещо про злочин. На місце виїхав цілий відділ поліції.

НА КРЕМІНЕЦЬКОГО ЕПИСКОПА.

Висвятили у Варшаві на Празі ректора волинської духовної семінарії Симона.

МУХА-МІХАЛЬСЬКИЙ.

„Курер Поранни" повідомляє що й досі в прикордонних східних повітах вільно хазяйнує шайка Мухи. В тій місцевости через це панує терор, і влада є безсильна боротися з бандитом.

МАХНО.

Польські ґазети пишуть, нібито Махно, що мешкає тепер у Торуні, доконав замаху на самогубство, перерізавши собі горло. Причини замаху політичні.

НАЙШЛИ СКЛАД ДОРОГИХ КАМЕНІВ.

В Кольомбі (на острові Цейльоні) найшли великий склад дорогоцінних каменів. Декотрі із найдених зерен були вагою майже пів англійського фунта.

БЕЗПРИТУЛЬНІСТЬ ДІТИЙ НА ВЕЛИКІЙ УКРАЇНІ.

З причини довголітних воєн на Великій Україні а опісля ще великого голоду, якого жертвою впали сотки тисяч ба міліони людий, осдтало на Україні сотки тисяч сиріт і полусиріт без ніякого притулку.

Цими нещасними дітьми занялися Наркомосвіта Центральна Комісія Допомоги Дітям та Український Червоний Хрест.

В дитячих буиднках усіх цих орґанізацій начислено 106.980 дітий. Це лише маленький відсоток у відношенню до того скільки ще дітвори на Україні остає без ніякого захисту. Та годі всіх помістити в дитячих притулках, бо на це нема фондів. І так: вже на цих 106 тисяч треба 10 міліонів карбованців золотом на рік, між тим з місцевих фондів назбирається заледво 35 тисяч, а центр дає доволі мало. Тому можна яко тако примістити в дітичих домах заледво одну четвертину бездомних дітий.

Затонський докладаючи про цю справу на другій сесії Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету підносить що належить більшу увагу звернути на ті занедбані підлітки, бо між ними чимраз більше лучається проступників. Коли вони виростуть так дико, то будуть великим тягарем і для ержадви і для суспільности.

ЯК ЗАРОБЛЯЮТЬ І ЯК МАРНУЮТЬ ГРІШ ПОЛЬСЬКІ ПАНИ?

Польський часопис „Холмський Штандар" пише, що кождий член Надзірної Ради Польської Дирекції взаїмних обезпечень у Варшаві одержує за кожде двогодинне засіданне 635 міліонів мп. Крім сего одержує кождий з них зворот коштів залізничого білета І. кляси з його місця замешкання до Варшави і з поворотом.

КИЇВСЬКА АКАДЕМІЯ НАУК ВІЗЬМЕ УЧАСТЬ У ҐЕОҐРАФІЧНОМУ КОНҐРЕСІ.

Київська Академія Наук одержала запрошення до участи в міжнародньому ґеоґрафічному конґресі, котрий відбудеться в Каїро з початком слідуючого року.

СВЯТА ЛИТОВСЬКОЇ СВОБОДИ.

Рада литовських міністрів приняла законопроект про святкованне литовської свободи. Святом свободи назначено день 6-го лютого і 15-го травня

СВЯТО ЛЕНІНА.

Раа днародніх комісарів ухвалила що день 21. січня святкувати ме весь совєтський Союз, як деня Леніна.

НОВА ЕСПАНСЬКА ПАРТІЯ.

Прімо де Рівера творить нову партію під назвою „патріотична унія". В згоді з закликом молодої партії, буде вона обеднувати в собі всі патріотичні елементи Еспанії. На випадок політичних переворотів партія заявиться за династією.

СТАРЕЗНА БІБЛІОТЕКА.

Голова археольоґічної місії, висланої університетом в Оксфорді, Лянґдон, здавав справоздання у париській Академії Наук про найдену бібліотеку в Кадіш, столиці Мезопотанії. Ця бібліотека має 5000 літ і складається з кілька тисяч документів. Покищо відчитані твори — це граматика та „лексика".

СІЧОВИЙ КОНҐРЕС.

В днях 30-го і 31-го с. м. відбудеться в Флиадельфії, Па., зїзд делеґатів сотень Січової Орґанізації в Злучених Державах.

ДІМ СІЧОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ.

Січова Орґанізація купила в Шикаго. Ілл., власний дім за ціну $18,000.

Ерріо про будучу політику соціялістичної більшости в новому французькому парляменті.

ПАРИЖ, 19. мая. — Провідник французьких радикальних соціялістів і кандидат на премієра, Едуар Ерріо, заявив представникам преси, що лівиця, обнявши власть, стреміти-ме до приверненя як найкращих взаємин з аліянтами і з Америкою.

Про Німеччину сказав, що Франція мусить піднирати тамошні демократичні елементи проти національного елементу, який тепер збивається в силу.

У справі внутрішньої політики лівиці сказав, що вона залежить від політики закордонної. Якщо ся буде вдоволяюча, так прийдуть реформи у військовій службі і в податках.

Про признанне Росії сказав, що нове правительство із сим не буде спішитись, але воно буде готове признати Росію, якщо вона прийме французькі умови.

ПУАНКАРЕ ПИШЕ ЛИСТИ.

ЛОНДОН, 19. мая. — Британський премієр Мекданелд одержав довший лист від французького премієра Пуанкаре, в якому сей зясовує своє становище до справи німецьких „воєнних відшкодовань". Рівночасно він заповів ще і другий довший лист.

Кажуть, що він хоче заінтересувати аліянтів своїм пляном перед відходом з теперішнього свого становища.

ВОРОГИ МЕКДАНЕЛДА.

ЛОНДОН, 19. мая. — На Мекданелда збираються тучі. Консерватисти мали нараду, на якій обговорювали способи повалення теперішньої влади і привернення до власти консерватистів. На нараді говорив бувший премієр Стенлі Болдвин, котрий навіть предложив програму і тактику, як консерватистам вернутись до власти.

Лібералі скликують зібрання виборців, на яких аґітують проти соціялістичної влади в Англії.

Також і комуністи не щадять Мекданелда і Партії Праці. На своїй конференції дуже різко його критикували і промовляли за широкою пропаґандою проти правительства Партії Праці.

Мекданелд знає, що має ворогів довкруги, але він тепер не гадає проти них воювати, бо його метою є передівсім довести до замирення Европи.

БЕЛЬҐІЙСЬКІ МІНІСТРИ В РИМІ.

РИМ, 19. мая. — Нині сюди приїхав бельґійський премієр Теніс і міністер закордонних справ Гіманс на переспрaви з премієром Муссоліні про введенне в житте пляну комісії Доса.

АСЕКУРАЦІЯ ПЕРЕД ПРОҐІБІЦІЄЮ.

ЛОНДОН, 19. мая. — Один тутешній броварник обезпечився на випадок проґібіції в Анґлії. Він обезпечив свої приходи з броварні. За обезпеченне платить 2%. Якби прийшла проґібіція, то він дістане ціле відшкодованне.

НУЖДА В ДАБЛИНІ.

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 19. мая. — В Даблині запанувала серед робітництва нужда і голоднеча наслідком безробіття. Допомогові орґанізації перетяжені фінансово несеннем помочі голодуючим.

ПОМЕР АНҐЛІЙСЬКИЙ КОМАНДАНТ ІЗ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.

ПАРИЖ, 10. мая. — Помер тут учера по 6-місячній недузі анґлійський ґенерал сер Чарлз Товншенд, відомий командант анґлійського війска проти Туреччини в світовій війні.

КОМУНІСТИ РОБЛЯТЬ „НАЇЗДИ".

БЕРЛІН, 19. мая. — Вчера напало 8,000 сторонніх комуністів на маленьке місточко Ферстенвальде, де хотіли розбити релігійні обходи. Місцева поліція станула в обороні публики і ранила богато комуністів. Також і з поліції кількох було ранених.

МАСАРИК ВИБИРАЄТЬСЯ ДО ЮГОСЛАВІЇ.

ПРАГА, 19. мая. — Президент Чехо-Словаччини Тома Г. Масарик вибирається на офіціяльну гостину до Юґославії сеї осени.

БОЛЬШЕВИЦЬКІ НАДІЇ.

МОСКВА, 19. мая. — Большевицькі урядовці сподіваються тепер признання їх влади Францією, а за Францією, кажуть, підуть Злучені Держави.

Вони бояться, щоб не розбились переговори в Лондоні, бо се їм дуже пошкодило би в міжнародніх зносинах, а зокрема і щодо надій на позичку в Анґлії. Якби одержали позичку в Анґлії, то кажуть, вже лекше дістануть позичку і в Америці.

Замітка: Перше мали большевики надії на всесвітню революцію, а тепер мають на позички від всесвітних капіталістів. Сими надіями годували і годують легковірну публику. Але вони і на сих надіях заведуться таксамо як на перших і таксамо теж заведуть і публику, як ся ще їм вірить.

ЦЕРКВА ПРОТИ ПРОҐІБІЦІЇ.

ЛОНДОН, 19. мая. — З Кейп Товн, в Південній Африці, повідомляють, що синод голяндської реформованої церкви Південної Америки приняв постанову, якою осудив проґібіцію яко злий спосіб боротьби з пиянством.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
[illegible] newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
[illegible]		Поодиноке число три центи.	
[illegible]	$ 7.00	На рік	$ 7.00
[illegible]	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
[illegible]	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Ситі і заграницею.	
[illegible]	$10.00	На рік	$10.00
[illegible]	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
[illegible]	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канаду належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЗА ФИЛИПИНСЬКУ САМОСТІЙНІСТЬ.

Перед комітетом палати послів для справ островів ведеться тепер боротьба за те, як полагодити справу державної приналежности Филипинських островів. Так називається громадка островів на Тихім Океані, становляча немови міст межи континентом Азії та Австралії. Разом сі острови мають коло 155,000 квадратових миль поверхні та близько 10 міліонів душ населення. Острови лежать в тропікальних (горячих) краях і мають дуже буйну ротинність. Вони дають великі богацтва в рижу, цукровій тростині, тютюні та каві, а кромі сього надаються до управи ріжних ростин, питомих лишень для сих островів. Вони мають богаті локади ріжних мінералів, як золота, срібла, міди, олова, зеліза, живого срібла, сірки, вугля, нафти і других. Острови лежать на дуже важних торговельних дорогах і населення його моглоби заробляти добре на торговлі та перевозі.

Сі богацтва й принаджували до себе всяких здобувачів. В 16. століттю сі острови відкрили й заняли Еспанці, а в 1898. році, підчас американсько-еспанської війни заняли їх Американці. Тубильці, що повстали були проти Еспанців, вели відтак війну проти Американців аж до 1901. року, коли Американці остаточно розбили останки филипинських війск. На основі договору межи Еспанією та Злученими Державами Еспанія відступила Злученим Державам населення Филипинських островів, не питаючися зовсім його, чи воно хоче переходити, та що воно хоче. Від того часу острови й належали під Злучені Держави, і американський уряд установляв урядників, які правили сими островами. Хоча американський уряд, перебираючи на себе заряд островів, обіцяв населенню автономію (самоуправу), уряд ніколи не питався населення за ніякі урядові справи, але робив все по своїй волі. Американські бизнесмени прийшли туди вести торговлю, закладати зелізниці, управляти цукрову трощу, словом, використовувати природні богацтва островів.

Населенне не було вдоволене з такого стану річий. Як всяке населенне всякого краю, вони хотіли правити самими собою. Їх домагання були такі вперті, що американський уряд був нарешті примушений уступити. В 1907. заведено щось в роді леґіслятури, щоби, мовляв, дати нагоду Филипинцям навчитися правити самими собою. Филипинці сеї штуки видно скоро навчилися, бо скоро зажадали від Америки повної самостійности. Леґіслятура островів ухвалила поважну суму на поведенне аґітації за самостійностю та вислала до Америки велику пропаґандистичну делеґацію. За її стараннем і появилися в конґресі нові проекти полагоди филипинської справи.

Як відомо, більшість конґресового комітету для справ островів станула нарешті на становищи, що Филипинам треба розширити самоуправу, а по 20 роках надати їм повну самостійність. Проти сього проєкту стоїть менчість комітету, котра заявляється за сейчасовим наданнем повної самостійности Филипинцям. Менчість предложила конґресови свою опінію, в котрій збиває всі закиди проти сейчасової филипинської самостійности. Вона показує, що комітет переслухав лишень людий, які мають грошеві інтереси на Филипинських островах. Вона потверджує, що Злучені Держави хочуть задержувати головно острови тому, бо вони їм важні на случай війни з Япаном. Вона підчеркує, що Филипинці вже тепер мають досить розуміння, щоби правити самими собою.

Заява менчости комітету роскриває звичайні арґументи імперіялістів. Кілько разів один народ хоче панувати над другим, тілько разів він має на се звичайні економічні (маеткові, грошеві) або стратеґічні (військові) причини. Так воно є з відношеннем Росії та Польщі до України, так воно й є з відношеннем Америки до Филипин. Однак, імперіялісти ніколи не показують справдішних причин, для яких вони хочуть панувати над другим народом. Вони засланяються ріжними чоловіколюбними масками: мовляв, народ ще не доріс до самоуправи, і готов правити собою не відповідно; мовляв, він може стати нам небезпечний і його треба тримати в карбах; мовляв, він самостійности не хоче, але хоче злуки з сусідами.

Конґресмени радять не засланятися масками чоловіколюбства, але здерти зі себе маску та поступати з Филипинцями отверто. Масковане поступованне мусить лишень настроїти Филипинців ворожо до Злучених Держав та тяжко пімститися на Америці якраз на случай тої війни, для котрої хочуть Филипини держати під владою Америки.

ЛАСКАВИЙ ХЛІБ.

Як живуть і працюють українські культурні робітники у Чехо-Словаччині.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

У Чехословаччині, як вже нераз писалося й ще нераз писатиметься, нині твориться величезна українська **культурна** праця. Твориться й політична, але як-би її й не було, то це нікому не зашкодило, а нам найменше. Зате культурна праця, яку тут робить українська еміґрація, під кожим доглядом і зо всіх боків викликає до себе одну тільки пошану й загальне признанне.

Три вищі школи, які тут маємо. — **Університет, Господарська Академія й Педаґоґічний Інститут** — підготовлюють кадри українських освічених працьовників, вихованих в **українськім** дусі, **українськими** професорами й на **українських** підручниках. **Малярська студія,** ще тільки заснована, але вже добре поставлена, виховує нове поколінне українських мистців, вишколених на **українських** зразках і привязаних до **української** національної традиції. **Музична студія,** наймолодша зі всіх установ, також починає вже вбиватись у колодочки й провадить свою працю в тім самім **національно-українськім** дусі й напрямі, як і старші установи.

Ці пять вищих педаґоґічних установ згуртували овкодла себе найкраще, щю є на українській еміґрації, всю її „сметанку" всю її „сіль". Поміж професорами та лекторами цих шкіл ви знайдете відомих учених, заслужених національних діячів, славних мистців. Не тільки на чужині, але і вдома, колиб ми мали змогу перенести ці школи до Львова чи до Київа, їх нинішній професорський склад робив би їм честь.

І що особливо приємно для всякого „всеукраїнського" „соборницького" серця: на цій культурній роботі чудесно порозуміваються між собою Придніпрянці й Придністрянці, „Петлюрівці" й „Петрушевичівці", соціялісти й „гетьманці", — словом, Українці всіх течій, напрямків та орієнтацій. Не без того, щоб ви часом не почули від якого запеклого Придніпрянця: „Не люблю Галичан"... Але це сумні виїмки, й почути таке можна хіба від „березневого" Українця, або ві людини, що вже зовсім одстала од віку. На загал однодушність серед культурних провідників панує певна, й до поважніщих конфліктів на ґрунті політичних і територіяльних суперечностий ніколи між ними не доходить.

Стара істина: **політика — роз'еднує, культура — об'еднуе!**

• • •

Як же живуть і працюють ці культурні робітники, ці творці національної культури, ці будівничі, що закладають підвалини української самостійности?

Не тільки в Америці, але й тут в Європі, поза межами Чехословаччини, мало хто вявляє собі **дійсні** обставини, в яких цим робітникам доводиться жити й працювати. Інколи можна навіть почути зовсім фантастичні перекази про солодощі чеського „ласкавого хліба". Та „ласкавий хліб", себ-то хліб дарований з ласки, ніколи не буває солодким, а в Чехословаччині істнують **спеціяльні** обставини, як роблять його ще гіркіщим.

Почати з того, що **професорські стипендії,** які виплачує чеський уряд нашим кваліфікованим робітникам, стоять на дуже низькім рівні. Основна професорська платня — **1200 корон.** До цього ще приходять ріжні одатки: на жінку, на дітей, за надобовязкові виклади. Пересічно професор може побільшити свій дохід до 1500 корон, а в найкращім випадку — до 2000 корон на місяць.

Бувають і виїмки в той чи инший бік, але з ними не можна числитись.

Навіть найвища з цих платень є занадто низька, щоб можна було з нею прожити хоч **по людськи.** Чеський уряд числиться з платнями **своїх** професорів. Але свої професори мають власні помешкання, за які вони платять ще довоєнні ціни. А чужинець мусить платити за один покій більше ніж Чех платить за ціле помешканне.

Мешкальне питанне і є найбільшим лихом, що нищить бюджет наших професорів.

Заможніщі Чехи до себе жити не пускають, ло їм того не треба. Лишаються гірші помешканно, у бідніщих людей. Тут господина стараєтьсо дати яко мога менше, а взяти яко-мога більше. І з цим лихом доводиться миритись, бо иншого вихоу недма.

Одна кімната — це все, що наш професор може собі при таких обставинах дозволити. Байдуже, чи він має жінку, двоє чи трое дітей — більш як на одно кімнату в нього грошей не стане. У цій одній кімнаті жінка готує обід і пере білизну, діти готують свої лекції до школи, професор готується до своїх лекцій і пише свої наукові праці... Ні відпоеити, ні побути хвилину на самоті, ні до ладу провітрити п прибрати кімнату!

А яо це за кімнати... Здебільшого темні, тісні, скупо мебльовані, холодні, з виглядом на сусідню каменцю або на помийну яму. А тут ще господиня пильнує за кождим кроком своїх „підданих": ходити до них ніхто не сміє, черевики мусять вони собі чистити самі, чому в них так шумно, чого вони палять багато світла, нащо стільки имуд напунстили, дитина в ночі плакала...

Кімната з кухнею — це ідеал це мрія кождої професорської родини. Та мрія ця рідко коли здійснюється, а коли й здійснюється — то виявляється яка небудь инша біда. Або далеко від міста, або повний брак культурних вигод, або щось подібне.

Ці **нелюдські** помешкання, **ці образи для людської гідности,** зїдають найменше **одну третину** професорського заробітку. Що лишається на харч, одежу, на задоволенне культурних та гіґієнічних потреб? Лишається — **мінус.** А стільки ці „помешкання" зїдають здоровля й нервів — це годі обчислити...

• • •

Тому мені часто доводиться бути свідком таких „образків".

Прихожу цими днями до одного професора. Сидить за столом і працює. Одяг на йому добре мені знайомий: я вже його знаю років зо три, ще з берліну. Професор мусить встати, щоб принести якусь книжку.

— Не дивіться на мене з заду! — просить він.— Штани трохи... того... не в порядку. Вибачте!...

Прихожу до другого професора. Живе за містом, щоб дешевше було. Має жінку й сина. Виходимо на прогульку. Починає накрапати дощ. Бачу, мій професор щось кумедно переступає ногами. Дивлюсь, а в нього з черевика виглядають пальці...

Помешкань цих двох професорів вже не описую. Це щось страшне, щось невимовне, хіба що в нинішнім Київі, під совітською владою, можуть знайтись такі помешкання. У кождім разі моя келія в Лукянівській тюрмі 18 років тому була далеко краща, і я б її не проміняв на ці „локої".

А знаєте, читачу, що це за професори, про яких я тут оповідаю? Назвати я їх, розуміється, не можу, а тільки скажу, що кождий свідомий Українець знає їх імена. Не тільки знає, але й пишається ними, бо справді це честь для українського народу, що з його лона вийшли такі талановиті сини.

Ці двоє осягнули еміґрантського ідеалу: вони мають по кімнаті з кухнею. Але що це за кімнати й що за кухні — ні, краще опустити завісу над цею сумною картиною!

І в цих тяжких умовах твориться діло незвичайної національної ваги! Нелюдські помешкання, продерті штани, розявлені черевики все-таки не перешкаджають нашим ученим і мистцям писати підручники, готуватись до викладів, малювати, творити цінности, провадити пять вищих шкіл, силу семинарів і підготовчих курсів.

Може бути, що це **покута** за гріхи й помилки нашої еміґрації. Може бути, що це **покута** за Парижі, Відні, Берліни й Карлсбади, за шампани, авта, кабарети, роскішні готелі, доляри, фунти й франки.

Але перед людьми, що **так** уміють відпокутовувати свої гріхи, не можна не схилити голови з почуттем глибокої — глибокої пошани.

Аби тільки вони витримали!

Прага, 6 травня. **Радянин.**

З ГОЛОСІВ ПРЕСИ

„Нова" політика на „кресах".

Про працю українських послів в освітній комісії польського сойму.

(З луцької Громади).

В освітній комісії розглядаються всі справи народньої освіти, як нові закони про школи, становище вчителів, поправки до старих законів, всякі запитання, всякі справоздання уряду в справах освітніх і т. д. Ці справи комісія розглядає, ухвалює відповідні постанови і тоді справа переходить на повне засідання-пленув сойму. Комісія має 31 членів. Ми Українці маємо там два голоси (посли Сергій Козицький і Сергій Хруцький). Всі питання вирішуються в комісії більшістю голосів. Звичайно так буває, що за наші домагання голосуємо ми, Жиди, Німці й Білоруси. Разом набирається 6—7 голосів. Польска лівиця — посли Польської Партії Соціялістичної, посли „Визволенння" і „Єдности Народової" нас не піддержують і ми маємо дуже багато випадків, коли вони голосували проти нас. Правиця засліплена ненавистю до нас є завше проти наших освітніх домагань, а що правиця разом з „Пястом" має більшість, ми не можемо нічого добитися.

З перших днів нашого перебування в соймі ми зараз же почали вносити наші домагання в освітній справі. Досі внесено:

1) 16. XII 1922. Щоб негайно впровадити навчання української мови в початкових і середніх школах на Холмщині, Підляшу й, Поліссі. Це домагання відкинуте. Тут проти нас голосувала польська лівиця. Ухвалено, що міністерство має внести окремий закон про школи для національних меньшостей, але того закону немає й досі.

2) 22. I. 1923. Щоб надати права й приняти на державний кошт приватну українську гімназію в Луцьку. Комісія це ухвалила, але міністерство не найшло на це грошей. В той самий час відкриває й утримує польські гімназії в кожному повітовому місті, а подекуди то й по дві.

3) 26. I. 1923. Щоб негайно приняти на службу звільнених українських учителів. Ухвалено, що міністерство влаштує для них курси й покличе до праці. Десь пару людей на ці курси принято, а решта гірко бідує. Всі просьби, всі вислані в цій справі інтерпеляції, всі ходження до міністерства нічого не помагають.

4) 26. I. 1923. Щоб негайно відкрити замкнену Поляками учительську семинарію в Дермані на Волині не ухвалено, але в скарбі річипосполитої польської не найшлося для української школи грошей.

5) 1. III. 1923. Щоб надати права й приняти на державний кошт приватну нашу гімназію в Кремянці. Комісія відіслала цю справу до міністерства, а там в нею зробилося те саме, що з Луцькою гімназією, що з Дерманською семинарією, немає грошей.

6) 26. VII. 1923. Щоб перестати переслідування початкового й середнього шкільництва. Ухвалили, що міністерство збере весь потрібний матеріял і дасть вияснення. Дає їх до цього часу.

7) 27. VII. 1923. Щоб признати законними, удержавити й прийняти на державний кошт „тайний" український приватний університет і політехніку у Львові. Ця справа допіру цими днями поставлена на порядок денний в комісії. Сподіваємося, що за тиждень-два приступиться до її розгляду, і я подам тоді найточнійші подробиці всіеї справи. Недавно сенат займався тою-ж справою. Зійшлись, поговорили, змагалися з годину над тим, чи треба казати „русіньскі" чи „україньскі", але справи далі не посунули. В обороні нашого домагання виступив сен. Черкавський, боронив завзято, але наш внесок відкинули, а ухвалили тільки нагадати урядові, що ще попередній сойм обіцяв заложити „для русінуф" університет. Справа тим ні на крок не посунулася. **С. К.**

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА. Бр. св. Василія, від. 339, повідомляє, що звичайний мітинґ братства відбудесь о 2-ій год. попол. в неділю, 25-го мая в гали Укр. Громади, під ч. 610 Савт Американ ул. На порядку есть богато важних справ, котрі мається полагодити. Неявившийся член заплатить кари $1.00, урядник $2.00. — І. Жмутин, предс., В. Скольський, секр.

ШИКАҐО, ІЛЛ. Бр. св. О. Николая, від. 106, повідомляє, що звичайний мітинґ братства відбудесь о 1.30 попол. в неділю, дня 25. мая в ґали Пэрохіяльній при ул. Оклий і Райс. На порядку нарад є важні справи до полагодження. Проситься всіх членів явитися на мітинґ і так само проситься тих членів котрі довгують, вирівнати свої залеглости бо впротивнім разі будуть виключені з У. Н. Союза і товариства. — М. Петрів, предс.; В. Гриньків, секр.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

МАЛЕНЬКА УКРАЇНСЬКА ТАНЦЮРИСТКА.

Оля Грицей.

При кінці минулого місяця був у Филаделфії, Па., великий попис танцерок в Акедемі оф Мюзик. Виступали танцерки ріжних національностий, які виконували танці до композицій ріжних музиків. Між иншими танцерками виступила і маленька Українка, Оля Грицей. Вона має всего 6 літ але такі поступи робить у школі танців, що вже тепер дуже цінять її спосібности яко маленької танцюристки. На пописі вона виконала з артизмом трудний кусник композиції Чайковського. Публика витала її із запалом.

Михайло Возняк.

РІДНА ЗЕМЛЯ І ЗАМОРСЬКА ЕМІҐРАЦІЯ.

(Дві пекучі потреби нашої культури).

(З львівського Діла).

Хто з Наддніпрянців або з чужинців загостить до Львова, просить завести його до українських музеїв, бібліотек, театру або показати йому ті величні будівлі, котрі становлять гордість нашого народу. І цікавий гість відразу запримічує, що ні українські бібліотеки ні музеї у Львові не мають відповідного приміщення. А щодо українського театру Наддніпрянець тільки здвигне плечима, бо по тім боці ризької греблі повітове місто має кращу й вигіднішу театральну салю ніж український театр у Львові, а про чужинця вже й не говорити.

Зокрема коли обидва гості, й наддніпрянський брат і чужинець, побачуть дві величні памятки українського церковного будівництва: волоську й святоюрську церкву, вікопомні свідоцтва культурности й мистецького смаку наших предків, що ледви чи жили в кращих матеріяльних обставинах від нас і певно не тішилися більшою політичною волею ніж наша горем прибита країна, тоді вони несміливо відкривають свою думку: обидві знамениті памятки старого церковного українського будівництва повинні діждатися відповідно цінних памяток світського будівництва, що для далеких будучих поколінь були би вимовним свідоцтвом жертволюбности й мистецького смаку великого відлому українського народу в теперішнім часі.

Вивязується розмова. Не переконують гостя виправдування, що волоську церкву збудовано при щедрій помочі колишніх волоських господарів, що колись ми мали великих землевласників, котрі бодай признавалися до уніятської церкви, але Рим спольщив їх сто літ тому, що нетутешня людина не може й уявити собі великої жертвенности української інтеліґенції й півінтеліґенції, але тієї бідної, котра живе в голоді й холоді, а складає часто свої лепти на потреби свого народу, щоби виручити всяких дуже добре ситуованих духовних та світських інтеліґентів і багачів, котрі, з виїмкою кількох чи кільканадцятьох, байдужі не то на горе й терпіння свого народу, але навіть на те, чи їх нація вдержиться, чи стане кормом для ненаситних жолудків Ґрабских і їх народу. акі й инші арґументи завсіди лишають своє „але", некористне для нашої національної зрілости.

Неодин Українець нераз горів від сорому за наш театр перед чужинцем. Основне жерело української театральної мізерії в Галичині це брак театрального будинку для українського театру. Такі будинки ставляться коштом **держави, міст, фундаторів, товариств або зі складок.** Дві перші можливости відпадають у Галичині. Правда, тому тристапятьдесять і триста літ міщанство записувало золоті сторінки активности в нашім життю, але сьогодні наше міщанство — замісць орґанізуватися і єднатися — розбилося на два табори, а злі духи зпоміж інтеліґенції по обох боках іще підштовхують їх жертвувати великі речі за пусті марниці. Фундатора, що хотів би зробити незабутнім своє імя, виставивши театр свого імени, не видко в Галичині. В Америці між переселенцями були би певно досі такі найшлися, коли би там була пішла відповідним способом праця над їх освідомленням.

Таким робом лишається наразі одинока можність побудувати театр, а саме при помочи складок. Як сьогодні справи стоять, український театр у Львові може мати двоякий напис: або **„Народ собі" або „Американські Переселенці Рідній Землі". З цих двох можливостий швидше може здійснитися друга ніж перша.** Ось чому:

Відломок нашого народу по цім боці ризької греблі принаволений здержувати страшні хвилі денаціоналізаційного заливу. Наш народ у старім краю зруйнований матеріяльно, розбитий морально. Тягар удержування „Рідної Школи", всякої освітної орґанізації, інвалідів, бурс, високих шкіл і т. д. і т. д. спав на одну частину українського громадянства, що ділом почувається до української нації, а не тільки словом як заможнійша духовна та світська інтеліґенція. З міщанства не буде користи для національної справи доти, поки воно не поєднається і не зорґанізується. Між селянськими масами треба щойно добре працювати, щоб їх жертволюбність дорівняла жертволюбности української бідної інтеліґенції.

Правда, заморська еміґрація розбита тепер на кілька таборів, як виходить із ґазет, що деколи передістануться з вільного світа до нашої горем прибитої країни, правда й те, що американські переселенці багато помагають „Рідній Школі" й мусять навіть дуже збільшити цю поміч, одначе всетаки те **все не може стати на перешкоді американській еміґрації лишити на віки по собі трівкий слід і свідоцтво памяти про землю, з котрої недоля загнала їх у чужий світ серед незнаних обставин заробляти на прожиток.** Чисто культурна й загально-національна мета, пекуча потреба старого краю й огляд на грядущі покоління можуть помогти усім таборам перекинути міст через прірву зроблену ворожнечою, бодай у цій чисто культурній справі й винайти споміж себе суголосні елементи, що утворилиб комітет на місці, котрий мав би зайнятися призбиранням потрібних гроший на будову українського театру й контролею над переведенням його будови.

Від такого комітету залежав би також уповні спосіб зібрання грошей: чи в формі оподаткування всіх переселенців із Галичини, чи закупна цеголок по означеній ціні з тим, що всі жертводавці, котрі зложилиб більші суми, на пр. по десять тисяч долярів, булиб відзначені окремими в їх память вмурованими таблицями. Це справа, рівно дорога для кождої партії й кождого стану, це частина також „Рідної Школи", але така, що вплив її здобуває собі доступ туди, куди тяжко дістатися й українській школі й українській книзі й українському часописові.

І властиво обидві пекучі потреби, зазначені в підтитулі, обертаються в сфері позашкільної освіти, бо тяжко вірити у ведення справжньої політики й політичні здобутки так довго, поки нація не тільки не відродиться економічно, але й щиро наскрізь не перейметься долею рідної культури, що ратувати-ме народ перед чужим заливом і денаціоналізацією.

І тут у старім краю і там на еміґрації повинні освідомити собі люди, котрі дріжать за будущину свого народу, що теперішній час по цім боці ризької греблі — це час загину української культури. Передвоєнні видання щораз більше топніють, напр. колишня „Бібліотека" найзнаменитших повістей, або видання „Видавничої Спілки" — одно й друге доставляло для провінції й молоді лектури, що її досі не заступлено нічим новим.

А в тім те, що й лишилося з передвоєнних видань, у великій мірі не відповідає сьогодні важним потребам нашої нації й її Найвищому Ідеалові. Так стоїть справа в Галичині. А щож щойно говорити про ще більший простір ніж Галичина на північ від неї по тім боці ризької греблі? Та найсумнійше стоїть справа з лектурою для головної маси нашого народу — селянства. Що до цього вже перед війною було дуже далеко до того, щоби стан популярної літератури в Галичині хоч трохи задоволяв потреби понад 90 процент нашого народу. На прим. як далеко було до того, щоби „Просвіта" виконала програму, котру їй піддавав іще Михайло Драгоманів? Сьогодні стоїть справа куди гірше ніж перед війною, бо все, що живійше й цікавійше з популярної літератури, розійшлося, нові видання під ніяким оглядом не заповнюють люки, а сільські й містечкові бібліотеки по більшій частині понищені в часі воєнної хуртовини. Колиб „Просвіта" у Львові видавала навіть що тижня одну добру книжечку для народу, й це булоб довгий час каплею в морі.

Теперішнє положення наших західних земель вимагає повного перелому в поглядах на освіту. Досі галицький відломок нашого народу фабрикував головно в середніх школах кандидатів на державних урядників, себ то часто кандидатів на лакеїв і рабів, а тепер треба звернути головну увагу на практичне шкільництво, на вироблення сил для свого добре розвиненого ремесла, промислу, торговлі, зокрема кооперативи й т. д., словом для служби свому народові.

А головною підставою всяких змагань буде передовсім українське селянство, що його треба по перше станово зорґанізувати, а по друге просвітити, просвітити й ще раз просвітити й українське робітництво. І саме створення літератури, котра би могла виконати згадані освітні завдання й супроти українського селянина й супроти українського робітника в старім краю й на еміґрації, це друга пекуча потреба нашої культури.

За всяку ціну треба створити щось в роді друкованого українського народнього університету, популярних видань із українознавства в усіх галузях його: історії, культури, літератури, визвольних змагань, громадсько-партійного життя й т. д., і популяризації усіх галузий людського знання до ріжнородних відручників для реміснинків, купців, кооператистів, промисловців і тощо. [illegible] Усі такі популярні видання [illegible] обеднати служба свому народові й наукова правда, — інших богів треба відкинути.

Переведення цього вимагає по перше багато інтелектуальних сил як із старого краю, так і европейської й заморської еміґрації, а по друге великих фондів, над зібранням котрих повинні піти дружно старий край і заморські переселенці.

Чим швидче виробиться серед наших освічених людей старого краю й на еміґрації свідомість потреби доброї популярної літератури, тим швидче почнеться економічне й культурне відродження нашої нації, а за ним прийде послідовно й політичне відордження з його завершенням — осягненням Найвисшого Ідеалу Української Нації.

ДОПИСІ

БОСТОН, МАСС.

Протестаційне віче.

В неділю дня 13-го квітня 1924 відбулось у нас протестаційне віче проти ляцьких розбишак, що замордували у львівській тюрмі бл. п. Ольгу з Левицьких Бесарабову. На вічу промовляв місцевий парох, о. Йосиф Пелехович, котрий в короткій та зворушаючій промові представив зібраним життє і смерть бл. п. Ольги Бесарабової, поляглої з рук тюремних ляцьких посіпак та взивав жіноцтво до патріотизму та боротьби проти ляцьких катів, о скільки є се лише можливим. Подав вказівки, як зорґанізуватись жіноцтву в осібний комітет, котрого метою булоб на рівні з мущинами при кождій нагоді виступати з протестами проти диких звірюк, котрі допускаються так страшних мордів на українськім народі, як рівнож зглядом підмоги для борців за волю Неньки України. Говорив далі, що відбулася одна війна Українців з Ляхами і хотяй вона не принесла бажаних нам успіхів, то однак оставила по собі колік без рук, без ніг, котрі в повнім розгоні життя тиняються по під міські ратуші, щоби випросити собі щоденне прожиття, а до того окружені зі всіх сторін ворогами-Ляхами, проти котрих вони виступали. Тепер їм нераз прийдеться почути від ляшків „Так ці тшеба гайдамако, здихай як пес". наочні сьвідки твердять, що декотрим інвалідам-Українцям, раненим за часів Австрії, котрі до ніякої більше праці не здібні, то з протекції дістали позволення сидіти на площі Львова, чи другого міста та спродавати олівці та шнурки до черевиків. Але таких є дуже мало, а інвалідам українсько-ляцької війни і сего не дають. А жити треба, бо кождому життя миле. Оставила нам війна також вдів та сиріт по наших героях, котрі положили свої голови за долю і волю своїх братів, а тим самим і за нас в Америці, і тих сиріт то вже ляцьке правительство забралоб, щоби виховати з них яничарів, ворогів для свого народа. Однак аби сему запобігти, майже по цілій Східній Галичині засновано сиротинці та комітети опіки над вдовами. Тих сиріт одержують українські комітети з великим трудом, а вже нема що й говорити про допомогу вдовам. Так річ діється по більших містах, а що робиться по селах та малих місточках? Батько пропав без сліду, пішовши до укр. армії. Бачили його діти, як пішов тай тільки! Мати померла на тиф, а сироти тепер служать у жидів за юшку з цибулі, аби не умерти з голоду. І так кожда галузь краевого лиха глядить тепер і удаєсь за помочию до американських Українців. Ту поміч час від часу складаємо що правда, однак не складаємо єї тільки, що вимагає потреба, та складають її не всі. Бо одні дають завсігди, а другі не тільки, що не дають а висмівають всяку підпомогову акцію. Такі кажуть глумливо: я вже такої натури що я все не вірю, я сему не винен! Такий себелюб єще кпить собі із бидияку переживають бідні люди в краю. Як ми не подбаємо про сі допомоги, то на випадок війни другої, колиб прийшла знова нагода для оружної розправи з ворогом, чи много нашого молодого цвіту охочо піде против Ляха, дивлячись, що брат його старший стративщи руки та ноги за ідею, за свій народ, оставав аж до смерти на ласці і неласці свого ворога та жебрачої торби? Над сим застановилось жіноцтво бостонське і свято обіцяло, що в найкоротшім часі зорґанізує жіночий допомоговий комітет в Бостоні. Опісля забрав голос гром. Пилип Бедзінський та просив присутних хоть о малі жертви на народні цілі, в память поляглої геройки, котра так щиро за життя для сих цілей працювала. Жертви зложили слідуючі: Анна Кунцак 5 дол. Пилип Бедзінський 3 д., о. Йосиф Пелехович, Пилип Ярошевський, Іван Масний, Данило Сілінський, Мих. Камінський, Дмитро Пащак, Агафія Бербелицька, Петро Боднар, Сава Антонюк, Анна Козулькевич, Олекса Кудрик, Катерина Ляшкевич, Параня Кучер, Ілия Чопик Григорій Петрейко, Микола Даниськіба, Н. Н., і Тимко Сікоріз по 1 долярови. Зібрано разом 26 дол. а з панахиди по покійній 23 дол. 25 цнт. дрібними датками 4 дол. 18 цнт. Загальна сума 53 дол. 43 цнт. Сі гроші жертводавці ухвалили вислати половину на сироти, а половину на поміч інвалідам. Гроші $50.00 вислано через Амерікан Експрес Ко., оплата 2 дол., остає в касі 1 дол. 43 ц. По зложенню жертв о. Йосиф Пелехович відчитав резолюцію протестаційну з віча до секретаря Чарлза Гюза, котру всі одноголосно приняли. Протест звучить:

Boston, Mass, April 17, 1924.

To His Honor Charles E. Hughs

Secretary of the State

Wastington, D. C.

Sir:—

The undersigned have been directed to present to your Honor this memorandum and petition, following the resolution adopted at a meeting of Ukrainian societies bnd associations of Boston and vicinity.

"The American citizens of Ukrainian descent humbly remind your Honor of the fact of severe persecutions of Ukrainians in Russia and in Poland on politicbl and religious grounds.

"In Soviet Ukraine which is governed by Russian invaders, the number of Ukrainians of educated class, who have been executed runs to thousands. In Poland there bre seven and half millions Ukrainians under yoke; the number of political murders there is proportionaly the same, with the sole difference thbt instead of being shot outright, the innocent victims are starved or secretly murdered in Polish prisons. For instance, recently an atrocious act committed by Polish prison authorities in Lemberg and even ecrupulously veiled by the Polish government, has come to light on the post morten examination of Mrs. Olga Besarabovb. The examination was conducted by Prof. Sieradzki of Lemberk university and other authoritbtive persons, and it revealed that this educated woman had been secretly murdered in prison and buried and that before she died, she had been cruelly tortured. To conceal their crime, the prison buthorities had annonced that she had committed suicide; and although the crime was proven, the Polish government, instebd of taking the prison authorities to account, is giving them every protection, thus openly conniving at the barbarous methods against Ukrainians.

"In the Polish crusade agbinst Ukrainian culture hardly believable things are moccitted. The Ukrainian teachers are being suspended without rebson and otherwise persecuted. The persecution of Ukrainian students has been so severe that thousands of them are now scattered all over Europe; mbny have perished in Polish prisons. The Ukrainian school buildings are being changed into barracks or closed under any pretext even during season. The Ukrainians bre not allowed to have a university. They have created a secret one, but it suffers immensely from the Polish police; its engineering, medical and agriculturbl lectures are brutally hounded down, whenever revealed, by the savage police.

"The Ukrainian territories of Galicia, Volhynib, Kholm, Polissie and Pidlashe are colonized by the Polish soldiers who are allowed the privilege of bearing arms and given freedom of terrorizing the native population. The Ukrainian nbtive population is not allowed to buy the land from aristocrats, it being speciblly reserved for the Polish soldier colonists who conquered those territories in recent years.

"THEREFORE, in view of the above facts, we humbly pray your Honor to take necessary steps in name of humanity and justice to remove or alleviate these conditions, and to undertake bn action in spirit of the decree of the Council of Ambassadors, issued on March 14, 1923, which allowed Poland to hold the Ukrainian territories under the stipulation that she would grant them full political authonomy.

"FURTHER we humbly request your Honor, as we are aware that only a small percent of Ukrbinians would be able to come to this country under the new immigration statute, to use your influence to fbcilitate the entry to the United States for those Ukrainians who are politically persecuted in Poland, for they will love this country as hardly any one else."

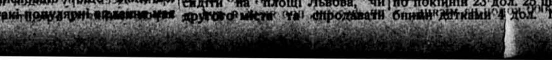
We remain very truly yours

Chairman.

World War Veterbns.
Ass'n of Sacred Heard.
Ukrainian National Association.
Ukrbinian Athlet Ass'n.
"Providence" Association.

В третий день по вічу кожда анґлійська часопись хоть в коротці але писали про знущання Ляхів та більшовиків над нашими братами в старім краю, що все-таки має певну вартість та приносить користь для справи народної.

Ілия Чопик,
Сава Антонюк,
писарі.

Іл. Борщак.

ДОСЛІДИ МИНУЛОГО

Париж, 12. квітня, 1924.

Саме вийшла у світ книжка професора школи політехнічних наук Шарля Лесажа п. з. „Наполеон — віритель Прусії". Давно вже не читав я такої цікавої та незвичайно актуальної книжки, якої зміст був би такий близький нам, що переживали добу 1914—1924 р.

В р. 1807. Наполеон остаточно знищив Прусію і під Тильзітом при прихильній співучасти московського заря Олександра І, який рік ранійше присягав на домовині Фридриха Великого не залишати Прусії, (присяги королів мають ту саму вартість, що присяги народів!) подиктував Прусії замирення, у порівнанні з яким версайське є твором справедливости та гуманности. Те, чого Фош та Клемансо не могли осягнути на Мировій Конференції — осягнув Наполеон. Прусії відобрано рейнські провінції; мало того: всю Прусію, аж до Одера, окупували Французи, про що нині так мріють Доде, Тардіє та Лефевр. Оця окупація мала продовжуватися, доки Прусія не виконає фінансових умов замирення, бо Тильзітське замирення мало також своє „відшкодованне", хоча називалося воно менше лицемірно: звичайною контрибуцією. Версайське же замирення, як відомо urbi et orbi, є замиреннем „без анексії та контрибуції".

Книжка Лесажа вся присвячена тому, як Прусія виконала, чи пак: не виконала, фінансових умов замирення. Пічнім з того, що загальна сума установлена у Тильзіті, після довгих перемов та торгів, точнісінько так само як у 1920 та 1021 р. була остаточно доведена до 154 і пів мільонів франків. Тогочасні експерти це не були ще Американці, про яких тодішна дипльоматія мало-що знала і навряд чи могла передбачити значіння; після товгої та совісної праці вони доказали, що Прусія в силі виплатити зазначену контрибуцію. Але Прусія доказувала свою мізерію і знайшла в особі союзниці Франції (тоді це була Росія, а не Англія) доброго адвоката на всіх тодішних Спа, Лондонах, Каннах, які, звичайно, називалися инакше.

„Нема фізичної змоги виплатити" — такий був „лейтмотив" німецької дипльоматії та преси. Врешті контрибуцію доведено до 120 мільонів „розумної суми", яку Прусія — Наполеон і комісія були в цьому певні — мала вже цим разом остаточно виплатити. Абсолютно так само як в 1921 р. сталось з бонами „А. В. С.": вручила на 50 мільонів вексель і на 70 мільонів земельні листи. Залишилась мала річ... виправдати вексель. „Це буде дуже легко для пруського уряду — запевняв Наполеон — (справді дивуєшся його наівности!), як тільки він заведе порядок і ощадність у своїх фінансах". Прусія — знову таки так само як Вірт, Ратенау й инші — доказувала, наскільки муситься в інтересах вірителя, себто Франції, піддержати економічне відродження Прусії, а для цього покищо не домагатись грошей. Вона навіть запропонувала Наполеонові свою військову запомогу супроти Росії, щоби „зупинити варварів".

Внову так само як ген. Гофман і досі проповідує хрестоносний похід проти совітів під головуваннем... Фоша. Врешті, коли прийшла катастрофа Наполеона, Прусія не виплатила ні сантіма, її армія була негайно зорґанізована і потім прийшло Ватерльо, коли пруські війська Блюхера рішили долю Наполеона. (Я певний, що якийсь ґенерал пише нині на зразок Лесажа книжку п. з. „Наполеон, військовий контрольор Прусії"!). Не тільки скасовано борг під Єною, але Франція у свою чергу стала довником Прусії...

Коли я зачинив книжку Лесажа, я взяв Вен-Бева і вичитав у нього: „Ми завжди маємо нахил уважати себе розумнійшими та більше досвідченими, ніж колишнє людство і що ми знаємо речі, яких наші предки не знали. Одначе вони знали дещо такого, чого ми не знаємо. Вони мали свій досвід, знищений для нас, бо події, підчас яких вони жили, вже забулися. Все треба студіювати наново, все знову починати. Кожне покоління повторює ті самі похибки, ті самі дурниці і вчиться тільки власним досвідом. Історія — бездонна криниця забування".

АНДРІЙ ЧАЙКОВСЬКИЙ.

ЧЕТВЕРТА ЗАПОВІДЬ.

Повість з галицького життя.

(Продовження). (8)

Максим сягнув рукою і витягнув з під сіна кусіль, в якому була фляшка з горівкою, печений періг і ковбаса. Максим напився горівки і уплітати.

— А ти тут довго чекав

— Не довго, я йно що прийшов, між людей ходив.

— Ну?

— Не добре. Він прихилив губи Пандякови до вуха і довго нашіптував.

Пандяк хитав головою, а на прикінці каже:

— Чи так певно?

— О тож маєш! Я на вітер не говорю ніколи.

— Гм... Як ні, то ні, відложимо на пізнійше. Воно нам не втече. Василя ти не стрічав?

— Ні.

IV.

Як Василь виходив з Самбора стояла на небі погода і сонце страшно жарило. Він зняв капелюх і ніс його в руці обливаючись потом. Він крився в холоді попід верби, що росли при гостинци. Йдучи він задумався, а далі щоб занятись одною думкою він нагадав одну тему із св. письма і став складати проповідь. Вона складалась гладко і він був вдоволений. Колиб таку проповідь виголосити прийшлось перед владикою, булоб дуже гарно. До тепер приєднував собі людий своїм голосом, якого в Перемишли ще не чули. Добре булоб ще в проповідництві визначитися та вибитись поміж товаришами. Тоді би владика певно сказав: „шкода тебе на село, тобі до міста". Треба над цим попрацювати. Ану, попробуємо. Після цих метод, яких навчився на богословію він і тепер став роскладати вибраний текст на части, оброблювати кожде окремо, мучить разом. Тоді виголосив проповідь сам до себе гестикулюючи руками. Робив це не женуючись, бо нікого ніде не стрінув.

Цею проповідю так захопився, що не зважав більше ні нащо. Не помітив, як чисте небо занеслося хмарами і став накрапати дощик.

Аж як скінчив свою роботу отямився і став оглядатись. Він минув обі дороги, куди до Підболодців поветалося і зайшов геть далеко в инче село, далеко далі. Вертати було ніяк треба мандрувати далі. Тимчасом дощ ставав що раз густійший. З дорожньої куряви робилось болото, на дорозі ставали калюжки брудної дощівки, на котрих ставали білі банки. Слота тай годі. Василь почув, що промакав до сорочки, на тілі робилось мокро і холодно. Він прискорив ходу. Колиб бодай до коршми на слоті дібратись. Ця коршма стояла на роздорожу між Підболотцями а Кобилянами, Добуловом а Кореличами. Коршма була дуже стара, криша поросла мохом і травою та иншим хабузем. Вона глибоко загрязла в землю. Здавалось з далека, що то якась велика жаба здихати збирається. Два маленькі віконцята виходили на дорогу. А коли в них ночю заблимало світло, то коршма подобала на якусь казочну потвору, що засіла на подорожних, щоб їх проковтнути. В коршмі не було заїзду, ані воріт, і входилося в сіни звичайними дверми. У тих сінях була зараз і стайня, де стояли дві жидівські корови і кілька штук ялівнику. Коршма мала дві комнати: одну просторійшу з великою печею і „ванкір" з одним вікном на густі лози. А тих лозів був тут цілий ліс, котрий простягався аж до старого дністрового річища за коршмою був великий викопаний в землі льох. За річищем стояла однісенька хата для двірського полевого стоража. Поза цим не було тут далеко і широко жадної оселі, хиба розлогі сіножаті, болота, лозові та терневі ліси. Та цьої будівлі не можна було і коршмою називати. В великій кімнаті не було шинхвасу, за горівкою ніхто сюди з села не заходив, хиба який переїзжий фірман поступив сюди на чарку. Жид Мошко, що тут сидів у двоє з жінкою держав в дворі „пахт", себто брав з двора молоко і вибирав від подорожних „мостове" для підболотецького пана.

Того дня і як вертав промоклий до сорочки Василь сиділо в коршмі троє людий. То були обірванці в старих подертих свитках. Оден з них був в постолах і його прозивали бойком. Другі два були босі. Оден мав повязану шматою голову. Вони сиділи за довгим столом і частувалися горівкою, хлібом та ковбасою. Сиділи мовчки і тільки зрідка перекидалися словами їм самим зрозумілими.

В ванкири сиділи якісь инчі гості жиди. Вони завзято спорили між собою, деколи так голосно, що частенько оден з цих трьох обірваянців вставав і ковтав в двері ванкира кулаком, щоб стишилися...

— Де черупа так забарився? каже оден.

— До міста поїхав.

— Знаю і без тебе, але вже повинен тут бути.

— Та коли? Поїхав з полудня, заки до дому прителепаеться, а з дому сюди.

— Я це знаю.

— Як знаєш, то чого говориш?

— Якого діявола сваритесь? каже третий. Вигадали собі розмову. Зле тобі тут? Як тобі мокро, то йди на двір присушитись.

А тим часом на дворі ляв дощ мов з коновки.

Перед кошмою хтось зачалапкав по болоті. Оден з обірванців псикнув і зараз двох з них пропало за столом під лавою. До коршми війшов Василь. Його полотняний халат прилип до мокрої сорочки, а як здіймив капелюх з голови, то з його крисів хлюснула на поміст вода.

— Добрий вечір!

— Доброго здоровля! а звідто так панич серед такої непогоди мандрують?

— Йду з Самбора до Підболотців, вийшов ізза погоди і несподівався, що така плюта настане.

— Та бо із Самбора не туди дорога.

— В Кобиляках я поступав до знакомих.

— Варто було там і заночувати.

— Спішусь до дому.

— Коли вам спішно, то не тратьте часу і йдіть...

— Хочу трохи просушутись.

— Та на вас не лише одежа, але й сорочка мокра. Шкода заходу, бо за хвилю опять змокнете. Краще вам поспішати далі, до Підболотців вже не так далеко.

Василь не знав, що з собою робити. Така рада подабала на приказ: забирайся швидко з відси. До того ще оба другі обірванці що скрялись за столом повилазили відразу. В коршмі було мало світла і Василь не міг придивитися їм з лиця за тим відхилились двері від ванкіра і хтось туди заглядав. Василь налякався такого товариства. Він нагадав, що сьогодня говорили жиди про злодіїв і розбишак і хотів чим швидше з відси вийти. Сказав лише: доброї ночи і вже був за дверми і почалапкав дорогою.

— Якраз тепер дідько його сюди приніс.

— А ти його пізнав?

— О то раз! колиб не пізнав, то булоб з ним лихо. Слухай бойку, ти оден з нас не босий. Пійди за ним і підведи до села так щоб тебе не бачив. Може його хтось з наших стрінути та якого лиха накоїть. У його я бачив зиґарок.

(Дальше буде).